

Kouzelné pověsti našich KRAJŮ

MICHAL VANĚČEK
RENATA PETŘÍČKOVÁ

ilustroval VÁCLAV RÁŽ

bambóok

© Grada Publishing, a. s.
Text © Michal Vaněček, Renata Petříčková
Ilustrace © Václav Ráž

Kouzelné pověsti našich KRAJŮ

MICHAL VANĚČEK
RENATA PETŘÍČKOVÁ
ilustroval VÁCLAV RÁŽ

Obsah

STŘEDOČESKÝ KRAJ

Permoníci v Koněpruských jeskyních jsou ale pěkně vykutálení 7

Pravda o půlce koně 12

PARDUBICKÝ KRAJ

Jak se pečou rohlíkové obchody s čertem 17

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Proč se Metuje jmenuje Metuje 26

Jak vzniklo údolí Plakánek 22

LIBERECKÝ KRAJ

Jak se z mlhy Muhu upek 33

Vsadit se s čertem může přinést dobré konce 29

ÚSTECKÝ KRAJ

Kterak loupeživý rytíř spravedlnosti došel 36

KARLOVARSKÝ KRAJ

Jak soudek medu vysvobodil Albrechta z Valdštejna z truchlivého prokletí 41

PLZEŇSKÝ KRAJ

Čert, který zmizel ze svého jezera 47

JIHOČESKÝ KRAJ

Zrádný poklad
pod Blatnou 53

KRAJ VYSOČINA

Jihlavští permoníci
mají přísné zákony 58

Jak byl Ganelunův
duch vysvobozen
z Helfštýna 63

OLMOUCKÝ KRAJ

Kterak Praděd
ke svému bohatství
přišel 68

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Jak vznikla Opava
a kde je ztracený poklad 76

Tajemné beskydské
podzemí strážené
Zlatohlavcem 72

Pravda o solených uších
a dokonalí kovářští tovaryši 80

JIHMORAVSKÝ KRAJ

Kterak těch
brněnských dračů
bylo ve skutečnosti víc 86

Co se skrývá
pod lednickými
zahradami 91

STŘEDOČESKÝ

Permoníci v Koněpruských jeskyních jsou ale pěkně vykutálení

U Koněpruských jeskyní je vrch, nejvyšší v kraji. Jmenuje se Zlatý kůň. Je to vrch kamenitý, ale na svazích kopce mezi kamením roste v létě krásná šťavnatá tráva. Chodíval tam i pasáček Matěj pásat svoje ovce. Ovečky přežvykovaly trávu a zvonily svými zvonečky. Byl parný den a blížilo se k polednímu. Matěj seděl na kameni a hleděl na vesnici pod kopcem. Najednou ucítil kouř. Z vesnice to ale není, říkal si. Vstal a rozhlédl se kolem sebe. Promnul si oči. Klame ho snad zrak? Na kopci, skoro pod vrcholem, stoupal mezi kameny k nebi proužek kouře. Ale odkud by se tady vzal kouř? Kamení přece nehoří! Rozhlédl se. Kolem dokola, kam oko dohlédlo, nebylo živáčka. Opatrně po špičkách došel až k místu, odkud to kouřilo. Ležel tam velký placatý kámen a kolem něj se prodíraly ven kouřové obláčky. Matěj přemýšlel. Měl strach. Co pod tím kamenem asi může být? Báł se, ale zvědavost

jej přemohla. Sehnul se, uchopil kámen a s námahou ho nazvedl a odsunul na stranu. Vítr odfoukl kouř a pasáček dírou uviděl, že dole je velká místnost, vykutaná ve skále. Hořel tam oheň a kolem něj seděli na zlaťácích podivní muži. Zarostlí byli, s plnovousy, na hlavách měli čepice. Matějovi přišlo, že byli celkem malí.

Samo sebou, že jim neušlo, že nad nimi něco šramotí. Jakmile první z mužů spatřil dírou ve skále Matěje, zakřičel a hned se všichni zvedli a otvorem vtáhli překvapeného Matěje dovnitř. Nebyli sice velcí, ale sílu měli jako málokdo. Milého pasáčka svázali a odnesli dolů do jeskyně. A hned se začali vyptávat, kde se tam vzal, proč tam slídlil a kdo ho posílá.

Matěj se třásl strachy. Vždyť se snad dostal k permoníkům! Začal prosit a vysvětloval, že má venku ovečky, že je jen prostý pasáček a k otvoru ve skále že jej přivedl kouř a zvědavost.

Vousáci si zamyšleně mnuli plnovousy a přemýšleli. Pak jeden z nich promluvil.

„Víš ty vůbec, kam ses to dostal?“ zaburácel silným hlasem, až se to podzemními chodbami vracelo ozvěnou.

Pasáček jen bezradně zavrtěl hlavou.

„My jsme permoníci! A vyrábíme tady pro lidi zlaťáky!“

Matěj jen užasle zíral s otevřenou pusou. Tak permoníci, zlato, kouzla a čáry! To bude tedy pěkná šlamastyka!

„Nesmíš nikomu prozradit, co jsi tady viděl, sic tě nemine ten nejkrutější trest,“ přidal se další.

Matěj se třásl po celém těle a byla v něm malá dušička. A jen vrtěl hlavou, že ne, že nic nevyzradí, slovo ze sebe nedokázal vypravit. Když ti podivní chlapíci viděli, že je pasáček dost vystrašený, rozvázali ho. Dali mu do měšce zlaťáků, co se jen vešlo, a vyprovodili ho zpátky na vrchol kopce. Matěj byl rád, že zas vidí modrou oblohu a může se nadechnout čerstvého vzduchu.

„A teď si vem ty svoje ovečky a mazej domů!“ přikázali mu.

Pasáček na nic nečekal a pádil do vesnice. Měsíc se zlaťáky svíral křečovitě v ruce. Ovečky nechápaly, proč pastva dnes tak rychle skončila. Ale pasáček je pasáček, vydaly se za ním do vsi.

„Permoníci! Permoníci! Našel jsem permoníky!“ hulákal z plných plic Matěj, když doběhl na návěs. Mával měšcem nad hlavou, zapomínaje na veškerou opatrnost, jak byl šťastný, že unikl snad jistě smrti.

„Co to povídáš?“ zeptal se jeden ze sousedů, kteří seděli v hospodě na návsi u piva.

„Na Zlatém koni,“ oddechoval Matěj. „Díra! Kouř! Samí permoníci a fůra zlaťáků!“

Někteří sousedé se pochechtávali, ale když Matěj vysypal na dubový stůl hromádku zlaťáků, nastalo v hospodě hrobové ticho. To však trvalo jen krátce. Pak někdo odložil půllitr a hrábl do hromádky zlaťáků. Zkusil jeden zlaťák mezi zuby a oči se mu rozzářily překvapěním. „To je opravdu pravé zlato!“ vydechl. Hrobové ticho se rázem změnilo v davové šílenství a všichni si začali jako o překot brát zlaťáky ze stolu.

„Kde je to místo?“ naléhali na Matěje. Ten tam jen zmateně stál s prázdným měšcem v ruce.

„No vždyť říkám – na Zlatém koni!“

„Jdeme!“ zavelel hostinský, pověsil na dveře ceduli „Z technických důvodů zavřeno“ a celé procesí v čele s Matějem se vydalo zpátky na kopec. Ovce to pozorovaly a nechápaly, proč si jejich pasáček odvádí na pastvu celou hospodu.

Pasáček se sousedy doběhl na vrchol kopce. Rozhlíželi se kolem dokola, ale nikde ani známka vycházejícího kouře. Matěj zoufale hledal ten placatý kámen, ale ať dělal, co dělal, přišlo mu, že ty kameny jsou nějak zpřeházené.

„Ty nám tajíš to místo, kde se skrývá bohatství!“ osopili se na něj sousedé.

„Netajím...,“ zoufal si Matěj, „ale nemohu ho najít!“

Sousedé se na něj dívali podezřívavě. „Jen počkej, ty si z nás budeš tropit legraci?“ obořili se na něj. Matěj si ani nevšiml, odkud přilétla první facka. A pak druhá a třetí. Sousedé, kterým v kapsách cinkaly Matějovy zlaťáky, propadli zlaté horečce a zmydlili Matěje, že ten ani nevěděl, čím je. Když pochopili, že se od něj asi opravdu nic nedozvědí, mávli rukou a odešli zpátky do hospody.

„Ach ouvej, ouvej,“ naříkal potlučený Matěj, „to jsem tedy dopadl. Permoníci mne ušetřili, ale nakonec jsem přišel o zlaťáky, dobrou pověst i pevné zdraví.“ Zvedl se, ještě obhlédl kameny na vrcholu kopce a s pocitem, že se mu to snad všechno zdálo, odbelhal domů, do vsi.

„Už jsou pryč?“ zašeptal jeden z vousáčů ve skalní místnosti pod vrcholem kopce. Ostatní se zaposlouchali.

„Jo, už odešli.“ Někdo přiložil pod oheň a rozfoukal plameny.

„Permoníci!“ ozvalo se veselé zachechtání. „O tom se bude ještě dlouho vyprávět. Šťestí, že ten pasáček neví, jak vypadá permoník.“

„A my to snad víme?“ zaburácel okolo bodrý smích.

„Tak do práce, do práce,“ zavelel nejstarší vousáč, „ztratili jsme dnes spoustu času. Ještě že jste teď dobře zakryli náš vchod!“ A za chvíli se od skalních chodeb začalo odrážet zvonění kladiv a raznic.

V roce 1950 byl učiněn v Koněpruských jeskyních pozoruhodný objev. Ve vrchním patře jeskyně byla objevena středověká penězokazecská dílna. Ale kdoví? Třeba tam opravdu bydleli a pracovali permoníci...

PARDUBICKÝ

Pravda o půlce koně

Za vlády Vladislava II. se české vojsko proslavilo svým nočním tažením na Milán, ve kterém Češi, které předcházela pověst rváčů, lidožroutů a nesmírně krutých vojáků, přišli také k pověsti o přepůleném pardubickém běloušovi. Jenže málokdo ví, že ten bělouš dopadl ve skutečnosti úplně jinak a dožil si svůj důchod právě tak, jak se na vysloužilého válečného koně patří. Ačkoliv ho pověst umístila pod pardubickou bránu, ten ubohý kůň měl svůj život jednodušší alespoň v tom, že útrapy a hřbet plný Ješkova lupu a nakradených cenností nesl jen chvíli. Přepůlit ho dle pověsti měla už milánská brána, kterou spustil strážný s pocitem hořkého zadostiučinění: „Zloději nenažraný, aby ses těmi nakradenými věcmi udávil,“ řekl si prý tehdy pod vousy a spustil bránu na běloušův hřbet, už tak dost ztrhaný těžkým nákladem.

A jen hrdinské pověsti tvrdí, že Ješek z Pardubic si z toho pranic nedělal, sebral půlku koně na jedno rameno a všechn lup na druhé a vydal se zpátky do vojenského ležení. A za to všechno byl potom odměněn šlechtickým erbem se zobrazenou polovinou jeho bělouše se zlatou uzdou.

To víte, byla tehdy tma, všechno se událo v noci. Mnoho toho vidět nebylo, a tak opravdových svědků celé události bylo jen velmi málo. Taková tma tmoucí je živnou půdou pro vznik různých mýtů a bájí. Sem tam si něco přibarvit a pozměnit a ejhle – než se celé české vojsko

dopotácelo zpátky do tábora, navíc ještě notně opilé milánskými uloupenými víny, byla na světě pověst o rozpůleném oři a hrdinských činech. Skutečnost byla ale úplně jiná...

Strážný u brány se krčil ukrytý za sloupem v hrůze, že ho dobyvačné vojsko najde a zabije. Musel se nějak dostat z města. Potřeboval koně. Ale kde ho vzít? Náhle spatřil v šeru pochodní, jak se k bráně loudá kůň naložený naloupenými věcmi. Lumpe zlodějská, pomyslel si strážný. Ale pak ho něco napadlo. Přesekl provaz, na kterém visela padací mříž. Ta spadla těsně před Ješkovým koněm, který se vylekaně zastavil, stejně jako Ješek.

„Psst,“ syknul strážný, „dám poklad za koně!“

„Poklad?“ zbystřil Ješek. „Jaký poklad?“

Strážný vykoukl ze stínu a opatrně si Ješka prohlížel. „Tamhle... pod tou kaplí,“ ukázal halapartnou někam do tmy, „tam je ukryt poklad, o jakém se ti nezdá. Před vaším útokem tam ukryli všechno, co má nějakou cenu. Dovedu tě tam. Ale potřebuju koně. Nechci se nechat tvými lidmi zabít.“

Ješek přemýšlel. No, kdo by neměl zájem o poklad, že? Ale jak vysvětlí, že přišel o koně? Snad na něco ještě přijde. Strážný ho dovedl ke kapli a odemkl vchod do podzemí. Ješek uvázal koně a šel si posvítit pochodní. Strážný nelhal!

„To přece neodvezu! Navíc bez koně,“ lamentoval Ješek.

„Půjčím ti trakař,“ nabídl se ochotně strážný.

Ješkovi ta koňská věc pořád dělala starost. Svítil si v tom skladišti kolem dokola, když tu jej upoutala vycpaná koňská hlava, pověšená na zdi. Byla podobná jeho běloušovi jako vejce vejci.

„Co to je?“ ukázal Ješek na hlavu pochodní.

„Ten kůň patřil králi,“ pokrčil rameny strážný, „po smrti nechal vycpat jeho hlavu.“

„Beru si ji,“ pravil věcně Ješek, „koně za koně.“

„K čemu ti bude?“ nechápal strážný.

„Podívej, něco ti navrhnou,“ řekl Ješek, „ty asi taky nebudeš chtít nikomu vykládat o tomhle našem obchodu, ne?“

Strážný horlivě přikývl.

„Tak se můžeš proslavit historkou, jak jsi na mne nechal spadnout bránu a ta přepůlila mého koně!“

„Ta hlava má k pülce daleko,“ namítl strážný.

„To máš jedno,“ mávl rukou Ješek a podal mu uzdu svého koně. „Tak se tu opatruj!“ Ješek se rozloučil, vycpanou hlavu si hodil na rameno a popadl trakař. A zatímco si to rachotil přes náměstí vstříc jakémusi vybájenému osudu, strážný u kaple neváhal, nasedl na bělouše a pokusil se z toho vydrancovaného města co nejdříve pod rouškou tmy zmizet. Ne, nebylo tu už vůbec nic, kvůli čemu by tu mělo cenu zůstat. Pár cenných zlaťáků a šperků ukrýval pod košilí a jednoduchou zbrojí, aby měl něco do začátku, ale jinak už nechtěl mít s pobytem ve službách krále vůbec nic společného.

„Jeden lotr vedle druhého,“ brblal si pod vousy. „Tak kam si to namíříme?“ Kůň pohodil hlavou a vypadal, že má jasno.

„No, mně je to vlastně jedno, jen pryč odsud. Jo, a abych se představil. Říkají mi Matteo.“

A najednou měli oba pocit, že mohou tu válečnou vraždící vřavu opustit, a měli na to náramnou chuť.

Jako by Matteo neznal koně! Když jim dáte volné nohy, s neomylnou přesností znají jen jednu jedinou cestu. Domů! A když měl Ješekův bělouš navíc na hřbetě o poznání lehčího jezdce a žádný přetěžký lup, vykračoval si to v té tmavé noci jedna radost, snad i s vidinou své teplé maštale, kterou už dlouhé měsíce neviděl.

Jenže náhoda tomu chtěla, že se Matteo s běloušem ocitli za pár dnů na jedné mýtině, na níž měl zrovna přechodné ležení na cestě domů oddíl samotného Ješka. Měl už jiného koně, kterého kdoví kde vyhandloval či uloupil, a lupu si dosytosti užívala celá vojenská jednotka. Jedli, pili, hodovali, zpívali u ohně a překřikovali jeden druhého.

„I ty jeden,“ napadlo Mattea, „ty bys zasloužil ještě nějak vystrašit, aby tě náhodou nenařadilo někde vyzradit pravdu o své cestě.“ Zamnul si ruce a podíval se na bělouše. Byla jiskrná noc, hvězdy na obloze svítily jedna vedle druhé a úplněk ozařoval okolní les stříbřitým popraškem. Matteo se schoval za strom a pozoroval, jak hodující vojsko pomalu ztrácí bdělost. Proplížil se kolem povozů a na jednom z nich našel soudek s kolomazí na mazání kol na povozech. Černá dehtovitá hmota byla ideální k uskutečnění plánu, který si Matteo vzal do hlavy.

„Odpusť, kamaráde, snad to pak cestou někde smyjeme,“ omlouval se Matteo běloušovi, když ho od hlavy do půli těla pečlivě omatloval kolomazí. Pak koně plácl po zadku, ať se trochu proběhne po vojenském ležení.

Už se neví, kdo z vojáků se jako první probral a zahlédl zadní půlku koně, jak se v měsíčním svitu promenuje mezi opilými vojáky.